

HITKÖZSÉGI SZEMLE

ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK ÉS INTÉZMÉNYEK ÜGYEINEK HAVI KÖZLÖNYE

SZERKESZTI: Dr. WEISZBURG GYULA.

— M E G J E L E N I K M I N D E N H Ó E L S E J É N . —

Jogfosztás rendszerrel.

Irta. Dr. Weiszbürg Gyula.

Az egyenjogúság dolgában eddig se voltunk nagyon elkényeztetve. A morál, melyet a magyar állam a papok, tanítók, bíróságok és más közerkölcsöt tanító és védő szervek útján terjeszteni és erősíteni akar, azt is parancsolja ugyan, hogy a szó legyen szó, az ígéret szikla, melyen építeni lehet, az írás betűi ne homokszemekből legyenek összeróva, melyeket minden lehellet összezavar és elfúj, hanem legyen az írás érc tábla, melynek vonásai előretörve mintegy követeljék, hogy amit mondanak, évszázadokig igaz maradjon: mégis minden lelkiismereti furdalás nélkül nézi ugyanaz az állam, mely egyébként igazságot és őszinteséget követel, hogy a zsidók egyenjogusításáról szóló törvény szépen meghuzódjék az Orsz. Levéltár szentesített törvényei és a Corpus juris példányok poros lapjai között, de bizony legkisebb gondja is nagyobb annál, hogy amit törvényhozása ünneplésen kimondott, amit koronás királya aláírásával szentesített, az teljes egészében valóra is váljék, hogy a zsidók egyenjogúsága is a nemzet vérkeringésébe úgy belekerüljön, hogy ne érezze idegen anyagnak, mely véletlenül szervezetébe jutott, hanem életszerve egy alkotó elemének, mely az egészet erősíti és mely betegséget okoz, ha valamilyen megsértették természetét.

Hogy a zsidók egyenjogúsága tulajdonképen hazugság, hogy ezt, különösen finomabb, ideálisabb követelményeiben, sohase is kezdték komolyan venni, se nem új, se nem merész állítás; azt a miniszterelnöktől az utolsó falusi bakterig, a zsidó főrendiházi tagtól a legtollasabb pajeszü chevrasameszig mindenki tudja. Azért bizonyítani sem kell sok adattal, hisz alig fog cáfoló akadni, és azért csak néhány nagy, jellegzetes példát fogunk kiragadni a nagy adathalmazból, inkább azokat, melyek közéleti paradoxonoknak mutatkoznak és ezért nincsenek hijával bizonyos komikumnak.

Igy p. o. vannak zsidó kuriai bírák is, volt már zsidó kuriai tanácselnök is, ami a birói hierarchiának majdnem legfelsőbb fokát jelenti, de nincs járásbíróság annyira eldugott, annyira jelentéktelen, hogy vezetésével zsidót biztak volna meg, pedig aki jó kuriai bírónak, az a hegymögi járásbíróság vezetőjének is jó volna talán. Vannak, aránylag nagy számban zsidó tanárok, tudósok, pedagógusok, ország és irodalom visszhangzik hírüktől, érdemeiktől, — neveket is említhetnénk, ha izéztelen nem volna mindig nevekkal előhozakodni és komplimentumokat csinálni, mikor állapotokról kell írni — volt már zsidó főiskolai dékán is, de nincs olyan kis középiskola, hogy oda direktornak zsidót lehetett volna küldeni. Voltak már zsidó ezredeseink, sőt vezérőrnagyunk is — altábornagy csak címzetesen — de a Ludovika Akadémia falai mindedig szűkek maradtak zsidó növendéktől, a zsidó alapítványok dacára és ez nem csupán a zsidó ifjakon mulhatott. Ime, csak néhány kép abból a tragikomédiából, melynek neve: zsidók egyenjogúsága.

Négy és fél évtized óta szemléli a hazai zsidóság jogainak ezt a szeszélyes mérését. Általában nem volt nagyon elégedetlen, mert ha csak nagyon távol országokba nem tekintett, a közeliakban még rosszabb állapotokat látott, még merészebb hazugságot, még kevésbbé szégyenkező szemforgatást. De azért érezte, hogy a nemzet az ő adósa, hogy az kötelezvénnyét, melyen egyenjogúságot ígért, még nem váltotta be teljesen, csak a conto juttatott neki egyes részleteket. De rendületlenül remélte, hogy e részletek folyton növekedni fognak, hogy mindinkább szűkülni fog a tér, melyen az ő jogát el nem ismerik és valóvá fog válni a kép az anyáról, mely valamennyi gyermekét egyformán szereti és egyforma melegséggel szorítja szívéhez. A zsidók, mint mindig és mindenütt modernek, hogy is ne hittek volna a fejlődés, a haladás elméletében, hogy is ne vették volna biztosra, hogy csak évek dolga és nincs többé zsidó-kérdés, a zsidót csak a templomban fogják annak látni, ott meg úgy se igen látható; csak, hogy más ünnepeket ül meg, azon fogják megismerni, hogy zsidó, egyébként pedig semmi sem fogja őt és a környezetét arra emlékeztetni, hogy nem a főurhoz, sem a tiszteleteshez, hanem a rabbihoz megy, ha hitét felfrissíteni akarja.

De, úgy látszik, hogy a mi hitfeleink előbb említett tudományos meggyőződéseit csak félig igazolják a tények. Mert fejlődés van ugyan, de haladás az nincs. Mert a visszafejlődés is fejlődés, de haladás is-e? Bizony nem. És azért megint neki feküldhetünk a filozófiai studiumnak, kikutatandók, hogy milyen is a haladás utja? Egyenes vonal-e,

kör-e, spirális-e vagy mi a csoda? mert a zsidók egyenjoguságának taligája csak nem akar előre baktatni, sőt a határozott visszafelé menés jeleit mutatja. És tekintve, hogy emberi intézkedések mindig érzések és számítások folyamánai, elgondolhatjuk, mennyire nem ment át a zsidók egyenjoguságának tudata a nemzet gondolkörébe, ha a hadügyminiszter mer oly utasításokkal előlépni, mint amelyek a tartalékos tisztek minősítése tekintetében nemrég megjelentek. E rendelet emlékezetes határkőnek készült, mert a jogfosztást rendszerré változtatja, elvi alapot ad neki.

Eddig ugyanis, ami jogtalanság történt, csak épen hogy megtörtént, nem kerestek hozzá elméletet. Zsidót nem neveztek ki a tudomány-egyetem orvosi fakultására? hát egyszerűen nem tették, joguk van választani a jelöltek közt, hát mást választottak; hogy az a másik nem volt az érdekesebb? nem lehet előírni, kit tartsanak rá érdekesebbnek. Nem neveztek ki zsidót hivatalvezetőnek? Bizonyosan csak épen a személyeken múlt. Azt ugyan senki el nem hiszi, de mit lehessen tenni a hazugság ellen? Sőt ez a hazugság tulajdonképpen egy elismerésre méltó, egy egész finom, udvarias hazugság, melyért már nem is haragudtunk, sőt egy kissé büszkéek is voltunk, hogy ime: mi mégis hatalmas, befolyásos elem vagyunk ám. Igaz, hogy az ajtón kilöknék, de azt mondják, csak azért, hogy jó levegőt szivjunk, félnek az igazat megmondani, oly nagy urak vagyunk.

A hadügyminiszter, mint aféle katonaember, világosan megmutatja, hogy ő már csak nem is fél. Neki nem elég, hogy a zsidó önkéntest szekirozzák, az elméleti vagy gyakorlati vizsgán megbuktassák, vagy a conduite-listában tiszti sarzsira alkalmatlannak minősítsék, ő világosan megmondja: „nem azért nem kellettek, mert terep- és sánctant, reglement és verpflegungsdienstet nem tudtok, vagy mert az önkéntesi lumpoláson nem elég gavallérosan szórjátok a pénzt, nem kellettek, mert vannak milieuk, melyekből nem vágyódom tisztek után“ és ki ne tudná, hogy az a milieu, melyből valami nem kell, csak a zsidó lehet?

A hadügyminiszter rendelete tehát sokkal több, mint egy szürke rendelet. Az is elég sérelem volna, ha csak azt érné el, hogy a zsidó fiatal emberek, kik ép oly kinnal, ép oly fáradsággal, ép oly vesztegességgel időben és pénzben, róják le a szolgálati kötelezettséget, mint a nem zsidók, az előnyöktől, melyeket a szolgálat nyújthat, meg lennének fosztva, csak azért, mert apjuk nem iskolaszolga, hanem p. o. kereskedő volt, (mert az iskolaszolga milieuje bizonyára még mindig előkelőbbnek fog tartatni, mint a kereskedőé), de a rendelet még nagyobb

sérelmet rejt abban, hogy az első, amely a zsidók jogainak fosztását elvi alapra fekteti, hogy mintegy módszertanát adja a feladatnak, hogyan lehet a zsidókat a nyilvános életből, a köztisztességekből kizárni és az ily tanokat a magyar társadalom, bármennyire nem hiva különben az elméleteknek, hamar el fogja sajátítani. És miért kellene épen a tisztí hivatáshoz biboronszülöttség, hisz a demokratikus fel-fogás mellett minden hivatás egyformán nemes, miért ne követeljenek hát a bírói, a tanári, a közhivatalnoki álláshoz is „megfelelő“ milieu kimutatást?

És e veszélyekkel szemben mit tesz a magyar zsidóság! De mit is tehetne, azaz ki is tehetne valamit? Nem azt fogjuk itt elpanaszolni, hogy nincs élő egyházi szervezetünk, hisz az a szervezet, melyről annyit beszélnek, melyet még egyik-másik liberális zsidó is napiparancsban szeretne kapni felülről, mint az utasítást a kereseti adótörvényhez, az a szervezet, ha megvolna is, sem szólalhatna fel, mert vallási kérdésnek az csak nem minősíthető, hogy a hadseregnek lesznek-e vagy sem aktiv tisztjei, sőt a vallás szempontjából még jobb, ha nem lesznek, talán azokkal is kevesebb lesz akkor a Sulchan aruch ellen cselekvők száma; de azt panaszoljuk, hogy nincs az a nem-egyházi szervezet, melynek hivatása volna, mint azt már máskor is kifejtettük, a zsidók jogát, jogos érdekeinket megvédeni. A német „Verband jüdischer Staatsbürger“ állandóan felszinen tartja a német zsidók ebbeli sérelmét, hisszük, hogy az osztrák „Union“ sem fog tétlen maradni, csak a magyar zsidóknak nincs szószólójuk, pedig dolga igazán elég akadna. Minden osztály, minden kar, minden külön csoportulat belátja már, hogy közös érdekeiért sikra kell szállania, csak a zsidók elégszenek meg hazafias szavalatokkal, ahelyett, hogy való érdekeikkel törődnének. Itt az ideje, hogy tettekre ébredjenek, ugy fordulhat, hogy nemsokára késő lesz.

Nőnevelés.

Irta: **Dr. Frisch Ármin.**

Az utolsó egy-két esztendőben gombamódra megsaporodtak azok az internátusok, melyekben egyrészt fővárosi, másrészt vidéki leányok otthont találnak. Az intézetek, szétküldött prospektusaik állítása szerint, a leányok továbbképzésével is foglalkoznak. Az iskolákban tanult diszciplinákon kívül oktatást nyújtanak mindenben, ami a művelt környezetben élő nők lelki követelményeit kielégítheti. Itt sajátítják el a leányok az idegen nyelveket, tanulnak zenét, festészetet s sok más

egyebet. Amellett még kellő méltatásban részesülnek a gyakorlati ismeretek is.

Tudvalevő, hogy ezeknek az intézeteknek a tanuló anyaga tulnyomó részben zsidó leány. S mégis sajátságos, hogy édes-kevés az olyan internátus, ahol a zsidó vallási, vagy történeti étellel összefüggő nevelés is magas volna. Ahol a szombat estét megülnék, ahol súlyt helyeznének arra, hogy a növendékek chanukkáról, purimról szemléleti uton tudomást szerezzenek. Senki sem gondol arra, hogy szombatra rajz, festés, írás ne jusson. Ellenben nagy ünnepélyességek között gyújtják a karácsonyfát; étkezés és öltözködés rendje és minemősége tekintettel van a nemzsidó ünnepekre. S sok minden, hogy úgy mondjuk, szemléleti nevelés, amely nagyon is alkalmas arra, hogy a zsidó leánnyal a maga vallása másodrendűségét láttassa, vallási szokásainak felesleges voltát igazolja. A zsidó leány itt szokja meg a gondolatot, hogy amit otthon látott és hallott, sehogy sem illik be abba a művelt környezetbe, amelyben ő most él és amelyre őt nevelik. Ellenben hiszi, hogy szükséges és hogy a műveltség kiegészítésének tekintendő a nemzsidó szokások ismerete és követése. S ha vallásos kedély is van benne, idegenkedni kezd felekezete lelki vezéreitől, akik parlagon hagynak minden vallási érzést, akik a leányokkal nem törődnek. És ez csak a kisebbik baj. Végzetesebb az az itt gyökeret verő hit, hogy a leányok elhanyagoltatása a zsidó vallás törvényein alapszik. Megerősödik bennük az a világi tanulmányokból elsajátított balvélemény, hogy a zsidó a nőt semmibe sem veszi, hogy csak a kereszténység ismeri a női kultuszt, hogy csak a kereszténység ismerte föl a társadalomjavító tényezőt a nőben. Amint tényleg is úgy van, hogy sok hitehagyásnak a forrása az a hanyag bánásmód, melyben fiatal leányaink iskolaéveikben részesednek. Az, hogy a vallási kedély üresen hagyva, a más vallásról jött legcsekélyebb szításra is reagál. Ez a hanyag bánásmód okozza, hogy a maguk templomát és a saját vallásuk szertartásait sohasem látó leányok szorgalmas látogatóivá lesznek az idegen templomoknak. Ezek a leányok kísérik figyelemmel másvallású társnőik misztikus tartalmu elbeszéléseit. Az ilyen leányok ábrándos lelke megihletődik azokon a legendás alakokon, akikről csupa szépet, jót és nemeset hallanak és ha nem is válnak mindig kész prédává az ügyességgel és ravaszsággal szőtt tervszerű térítésnek, bizonyos, hogy soha sem tudnak megszabadulni bizonyos lidércnyomásoktól.

Ha igaz — és igaz — hogy a gazdagabb és miveltebb körökben elterjedt zsidótlan hangulat az asszonyokra vezethető vissza, tagadhatatlan, hogy ez a hangulat a fiatal évek benyomásaiban is birja

gyökereit. Akik középiskolai leányokat tanítanak, megmondhatják, hány-szor kell küzdeniök, hogy az ilyen felfogásokat ellensúlyozzák.

Nagyon szép és a rabbikarhoz igazán méltó feladat volna, hogy egyes rabbik az ilyen internátusok tulajdonosaival személyes érintkezésbe lépjenek és a hivatalos eljárás minden formaságát mellőzve, az élő és közvetlen érintkezés meggyőző erejével igyekezzenek a kellő hatást elérni. A munkájuk sem volna nehéz, mert az intézetek fentartói örömmel ragadnák meg az alkalmat, hogy tartalmat is adjanak annak a minduntalan hangoztatott vallásosságnak, melynek ápolására, amint mondják, törekednek. Nagyon könnyű volna annak a megértetése, különösen ott, ahol a leányotthonok zsidók birtokában vannak, mennyire üdvös a vallásos nevelésnek az az iránya, amelyben a gyermekek a saját hitük szeretetére neveltetnek és viszont milyen káros az, ha a gyermek a vallási tolerancia és a vallási szokások tiszteltbentartásának szükségét csak akkor hallja említeni, amikor ezt a toleranciát *neki* kell gyakorolnia. Hiszen a zsidó leánynak idealizmusa mindig jobban fog épülni azokon a történeti eseményeken és azokon az emlékeken, melyeken keresztül az ő környezetének szép és sokszor dicső multját látja. Mért ne értesüljenek azok a művelt osztályhoz tartozó leányok oly irodalmi termékekről, melyeknek sujtje a zsidó élet? Mért ne ismerkedjenek meg azok a növendékek a zsidóságnak kulturmunkáival? A rabbi urak, úgy képzeljük, akárhány esetben a személyes megismerkedésnek a módjait is megtalálhatnák, sokkal inkább, mint a hittanárok és feladatuknak tekinthetnék, kiegészíteni a vallásoktató nehéz munkáját.

Azt hisszük, ez a módszer nagyon beválnék, hogy a modern leányifjúságban a vallásos talajt művelhessük. Ne felejtjük, hogy ezek az internátusi zsidó növendékek egy igen tetemes hányada, gyermekei a falvakban és kisebb városokban élő vagyonosabb zsidó polgárságnak. Annak a polgárságnak, mely ifjúságát zsidó környezetben és a régi életmódban élte át, de amidőn anyagilag javult helyzetbe kerül, akkor a nálánál tanultabb és műveltebb gyermekei befolyása alatt, maga is eltávolodik fiataalkori eszményeitől. Gondoljuk csak meg, hány esetben történik meg az, hogy a gyermekek és különösen a leánygyermekek befolyása okozza, hogy a szülő lassankint kitörli képzeletvilágából a régi nevelés megszokott módait. Ki tagadhatná, hogy ez a hirtelen változása a vallásos életmódnak, mely a zsidó családban oly gyakori, abban leli magyarázatát, hogy az irodalom és művészet bálványozásában felnevelt ifjúságnak kedélye üresnek és szálnalmasnak képzei magát zsidó visszaemlékezéseiben, mert, úgy hiszi, onnan semmi sem tapad az ő művészi hajlamaihoz és mert az *iskolai zsidóhittan teremtette* közfelfogás-

ban is az az élő tudat, hogy a zsidóság szellemi nagysága csak a lemondásban észlelhető és nem abban a kulturtevékenységben, mellyel a haladó emberiséget szolgálta és szolgálja. Ezt tehát feltétlenül ellensúlyozni kell és annál is inkább, mert egyrészt a vallásoktatás anyagának elvégzésére szánt heti két óra tulságosan kevés ahhoz, hogy ezt a munkát elvégezze, másrészt meg magának a vallástan anyagának összeállításában ezekre a kedélyképző és a világszemléletet irányító finomabb imponderabilitásokra sohse voltak tekintettel és még legalább is egy évtized munkájába fog kerülni, amíg az ezeket figyelembe vevő szellem tanönyveinkben méltó és beszédes helyhez jut. Az eleven szó erejével és az olvasmányok nyújtásának segítségével első sorban tehát az internátusi leányifjúság szívére és kedélyére kellene és lehetne is hatni.

S ha az internátusok elszaporodása a hitközségek vezetőinek kötelességévé teszi, hogy munkaerejének egy részét az ott élő ifjúság, első sorban leányifjúság vallási irányítására lekösse, az internátusok még valamire figyelmeztetnek. Arra, hogy nyilvános iskoláink, állami és községi leánynevelő intézeteink közt éppen az a típus nincs kellően képviselve, amelynek hiányát a zsidó család körében oly mélyen érzik. Ismeretes, hogy különösen leányiskoláink ellen sok a panasz. A szülők sehogy sem találják bennük azt az előkészítést, melyre a gyakorlati életben szükségük lehet. A felsőbb leányiskolák helyébe majdnem mindenütt a leánygymnáziumok lépnek és azonkívül még a tanítónőképzők jöhetnek számításba. Vannak ugyan még női ipariskoláink, de azok ellen nagy az averzió, úgy hogy maholnap már csak a szegényebb sorsuak fogják látogatni. Nem nyernek kiképzést az olyan leányok, akiket szüleik a nő régi hivatására szeretnének nevelni, de amellet olyan képességet is nyerjenek, hogy szükség esetén: elszegényedés, vagy férjhezmenmenetel esetében olyan keresetágakhoz juthassanak, melyeknek segítségével támaszaivá lehessenek férjeiknek illet. családjuknak. Hogy kisebb jómód esetén elvégezhesék gyermekeiknél azt a munkát, melynek elvégzésére ma az óraadó tanítónők, zongoramesterek és az a sok mindenféle külön nyelvmester vállalkozik. Gondoskodni kell arról, hogy a polgári asszonyok a saját otthonukban olyan foglalkozást találhassanak, amellyel férjeik anyagi terhein könnyithetnek, anélkül, hogy ez a foglalkozás a háztól elvonná a feleséget és az anyát. A vidéki leányok nagy részére amugy is kivihetetlen az, hogy egyetemet végezzenek, vagy hogy tanárnői pályára lépjenek. A tulzsfolttság jelei is mutatkoznak és még sem nevezhető egészséges állapotnak, ha minden zsidó leány azt ambicionálja, hogy tanárnő, vagy orvosnő legyen.

A leánynevelés egyik típusának körvonalai a leánynevelő intézetekben bontakoznak ki legjobban. Ennek az iskolatípusnak fejlesztését a hitközségek a maguk feladatává tehetnék. Lehetőleg a nőegyletek és a már meglevő leányárvaházak bevonásával. Ez utóbbi esetben a helyiség megszerzése már nem okozna gondot és másképpen is nyereséget jelent, ha az árvaházak szomorú és gyakran jötevői iránti ellenséges hangulata némileg enyhíthetnék. Nagy és erkölcsi méreteiben idealizáló hatása volna az ilyen kezdeményezésnek. A jövő műveltebb asszonygenerációiról van szó, amelyeket egyrészt szorosabban fűzhetnénk a zsidósághoz, másrészt meg lehetővé tennők, hogy a családi bázis a jövőben is megtarthassa erkölcsösítő erejét. Ne féljünk a szükséges pénzek hiányától. Ha az ilyen alkotás megkezdéné működését, a kezdetben akár mint magánintézmény is fennállhatna. Idővel megjönne a többi. Ne fogadjuk el mindig kifogásul, hogy pénz nélkül semmi sem érhető el. Van a komoly, elhatározó akaratból folyó munkának is olyan eredménye, mint az anyagi, hát még a lélek nélküli támogatásnak. Ha az ország nagyobb városainak zsidó hitközségei hozzáértő emberek szervező tehetségeit igénybe vennék, egy-kettőre olyan leányinternátusok keletkezhetnének, amelyekből zsidó leányközépiskolák alakulnának ki.

Talán egy másik cikkelyben kifejtjük, mi lenne az ilyen iskolának a tanmenete, hogy összhangba is hozhassuk az állami tanintézetek tantervével. Egyelőre mindenestre nélkülözhetetlennek tartjuk a már meglevő nevelőintézetekkel való szorosabb kapcsolatot.

Vallástanárok államosítása.

Irta : Dr. Weisz Miksa.

A kultuszminisztériumban komolyan foglalkoznak mostan a vallástanárok államosításával. Nézetünk szerint nagy és az egész felekezeti életre kiható problémát oldana meg e kérdés tisztázásával az állam, hiszen tekintélyének egész súlyával fokozná a vallástanári tanításának eredményes voltát, hogy szülők és gyermekek is legalább oly fontosságot tulajdonítanak a tárgynak, mint a latinnak vagy mennyiségtannak. Megszüntetné egyuttal azt a teljesen dezolát állapotot, mely épen a vallástan tanítása körül csaknem az egész országban tapasztalható. Nem áll a zsidó vallástanár mögött a hatalmas egyház a maga hierarchiájával, nincs is magas klérus, mely esetleges sérelmek orvoslásáért hathatósan sikra szállhatna. A fővárosi és nagyon kevés nagyobb vidéki hitközségen kívül mindenütt sivár látvány kínálkozik

a figyelmes szemlélő elé és talán a zsidóság szempontjából okosabb volna, ha az egész vallástaniást teljesen megszüntetnék, mintsem hogy azt úgy végezzék, mint ahogy azt most végzik.

Nagyon kevés vidéki községben van avatott kézben a vallás-oktatás. A nagyobb kvalifikációval és tudással bíró rabbik nagy része lelkészi teendők folytán nem végezheti úgy el az oktatást, mint a hogy ez kívánatos volna. Esketés, temetés, más hivatalos elfoglaltság, halaszthatatlan teendő igen gyakran a vallásoktatás rovására megy. Ámde az ország községeinek több mint háromnegyed részében teljesen avatatlan kezekben van a vallásoktatás. Paedagogiai és theologiai ismeretek nélküli egyének állnak a középiskolai ifjak előtt, kik fonák és visszás modorukkal nevetségessé teszik magát a vallást a tanuló szemében. Hitközségi jegyzők, községi metszők és magasabb képzettséggel nem bíró elemi iskolai tanítók kapnak megbízást nyolcadik osztálybeli tanulók előtt, kik már olvasták Haeckelt vagy Nietzschét, a vallás igazát megvédeni és ez bizony-bizony a vallás hátrányára szokott végződni. Ámde ez még szerencsés konstelláció, ahol ilyen oktatás folyik. A legtöbb esetben a vallásoktatás csak a teoriában van meg, mert a vallástaniók tényleg az iskolát alig-alig látogatják, tanítványaikat az egész féléven át nem látják. Tudunk esetet nagyobb vidéki gimnáziumban, ahol a tanuló csakis kalkulusa érdekében, a félév végén kereste fel az iskola névleges vallástanárát, ki a hittandij lefizetése után szolgáltatta ki a „jeles“ kalkulust. A legtöbb vidéki iskolában — konkrét adatokkal szolgálhatunk — nem a rendes szorgalmi időben folyik a tanítás. A tanulók a legtöbb esetben az iskola falán kívül, néha-néha összegyűlnek, gimnázisták, realisták és polgári iskolai növendékek, és éretlen tréfákkal gyötrik azt a szerencsétlen hitoktatót, ki sokszor félszeg viseletével egyenesen provokálja erre a diáksereget. Hisz nagyon sok vallástanió maga nem látogatott középiskolát, az ifju lelkiületét nem ismeri, az iskolákban tanított disciplináktól teljesen távol áll. Akárhány hatodik osztályu diák felül-mulja tanítóját olvasottságra és műveltségre nézve. Nem csoda azután, hogy az ilyen vallásoktatás nyűg és járom tanulóra és tanítóra egyaránt, csak szükséges baj, mert az állam törvénye előírja, és nem egy esetet ismerünk, mikor a tanuló in absentia kapja kalkulusát a lefizett tandijért, mint a doktorátust némely amerikai, kis egyetemen.

Hozzájárul még az óriási szertelenség is, mely a tanítandó anyagban uralkodik maga a kongresszusi hitközségek területén. A hány község, annyi tanterv. Tudunk középiskolát az országban, ahol csak bibliai történetet tanítanak, illetve követelnek. És ebben is mennyi a

variáció. Van hitközség, ahol a tanuló nyolc éven át egyebet nem tanult, mint a patriarkhák történetét, tudunk hitközséget, ahol a vallástanító csak a birodalom kettészakadásáról elmélkedett. Néhol az imakönyv néhány darabján élösködnek. Zsidó történetről, prófétákról és azok tanításáról, etikáról, apologiáról, amire oly nagy mértékben szüksége volna a zsidó fiatal embernek, mitsem hallanak. Sok helyen mindezen szerencsétlenségekhez még hozzájárul a kétféle vallásoktatás. Orthodox és neolog hittanár cserélgetik folyton a tanulóanyagot. Neolog szülők gyermeke, ki ma hittanból elégséges, a másik félévben orthodox hittanból jeles. És itt el nem hallgathatjuk azt sem, hogy főleg orthodox testvéreink a középiskolai növendékekkel alig-alig törődnek. Tudunk nagy orthodox hitközségeket, ahol abból az elvből indulnak ki, hogy a középiskolákban járó tanulók amugy is elvesztek a zsidóságra nézve, denique nem kell azoknak semmiféle tanítás és egész generációk nőnek fel minden vallási ismeret hiányában. A sok seb közül, mely hazai zsidóságunk testén rombol, ez talán a legveszélyesebb. Hozzájárul még a hazai hitközségek szegénysége is. Sok helyen látják is a veszélyt, de nem bírnak rajta segíteni anyagiak hiányában.

Vitális érdeke volna tehát felekezetünknek, ha az állam venné kezébe az ügyet. Kongresszusi alapon álló hitközségeink területén levő középiskolák számára egyedüli remédium volna az államilag kinevezett vallástanár, ki minden idejét növendékeinek szentelhetné, kit nem terhelnének papi agendák, hitközségi jegyzőség. Legyen ez a főfoglalkozása, amely tisztességes megélhetést biztosít számára. Az országos rabbiképző intézet régi szervezetében fennállott egy vallástanárságra képesítő kurzus. Ezt újból meglehetne szervezni. Sok oly fiatal ember van az egyetemen, aki tanári diplomája mellé a vallásoktatásra való képességet szívesen megszerezné. Utasitassanak azután ezen fiatal emberek egy évi hospitálásra ismertebb vallástanárok mellé a fővárosban, ahogy azt újabban a közoktatásügyi kormányzat a többi tárgyak jelöltjeivel teszi. Ezeket lehetne azután a nagyobb vidéki középiskolákhoz kinevezni. Az országos értekezlet által megállapított tantervnek kellene azután, ha módosításokkal is, érvényt szerezni. Ezen tanterv utasítása szerint, mely külön volna még kidolgozandó, kellene a tanároknak eljárnia. Természetes dolog azonban az, hogy a minisztériumnak az ellenőrzésre is kellene figyelmét kiterjeszteni. Egy vagy több országos felügyelő, ki a tankerületi főigazgatónak volna felelős, ki megfelelő theológiai és pedagógiai képzettséggel bírna, inspiciálná az iskolákat, befolyásolná a tanítás menetét, őrködnék a tanterv betartása fölött, intéznék el a vallástanárok fegyelmi ügyeit.

Ennek hatáskörébe tartoznék még a tankönyvek approbálása is. Így talán megszűnnék majd az a chaosz, mely most oly türhetetlen. A tanár, kit az állam véd a maga tekintélyének nagy sulyával, ki a kellő képzettségre tett szert, dicsőséget hozna a tárgyra, független volna a hitközségi kisistenekkel szemben és vallásos, istenfélő nemzedéket nevelne. Kevesebb volna a renegát és a vallástan nem volna többé a vidéki iskolák hamupipőkéje. A jesivákat látogató bachurok számára, ami szintén nem megvetendő szempont, új pálya nyílnék meg, amelyen érvényesíthetik a jesivákon szerzett tudományukat. A tanári testületek pedig értékes és művelt tagokat nyernének új egyenjogú tagtársaikban és kisebb volna talán a felekezeti széthúzás is, mely országunk belbékéjét annyiszor veszélyezteti.

Reflexiók.

Irja: **Kritikus.**

Ime itt van „Ito“ a legujabb nagyszerű „tip“. Régi mén ugyan már vagy hét év óta szaladgál a legkülönbözőbb „mezőkön“, anélkül hogy valahol is csak „helyre“ befutott volna, de azért nálunk a. avatatlanok honában mégis felcsapott „favorit“-nak. Aki egy kicsiké jártas a mezőkön, annak tudnia kell, hogy ez a gyámoltalan, vérszegény lovacska, melyet most doppingol zsokéja az afrikai (lásd Cyrenaica és most Angola) futamra, nem fajtenyésztés, hanem csak olyan balkézről való féltestvére a telivér „Zionizmus“-nak. Hiába kísérletezett vele trénere az öt világrész minden „*ember nem lakta*“ területén, még az ő nagy világhire sem tudott számára babért biztosítani. „Ica“ nevű versenytársa, mely ugyan szintén elég vérszegény, hatalmas tőkéjével legalább egyedül játsza meg az összes futamokat, anélkül, hogy a szegény turflátogatók garasaira pályázna. Argentínai, kanadai kísérletei közismertek, sőt egyik-másik kisdéd sikere is elvitázhatatlan, de azért elég az ilyen fajtából egy is.

A nagytribün mindazonáltal elég látogatott. A nyári meeting rendes közönsége, amelynek a nyilvánosságra van szüksége, min megjelent. Elvértve oda téved egy-egy járatlan turfbarát is, aki még képes mindezt komolyan gondolni . . .

No de se baj, mi öreg tufrókák jól tudjuk, hogy néha outsiderel is közel érnek a célkarikához. Okosan cselekszik ilyenkor az, aki nem nyilvánította véleményét előre. Tessék csak tovább próbálkozni ezen a téren, melyet féltve rejtegettek eddig előlünk s ha a közönség megkedvelte majd e pályát, lesz majd elég ideje arra is, hogy egyedül válaszsza meg kedvenc favoritját.

A lobogót felhúzták az árbókra, rajta! gyorsan siessünk a pénztárakhoz, még mielőtt lecsengetnek . . .

*

Az Allgemeine Jüd. Zeitung szerkesztője, úgy látszik, egészen a költészetre adta magát. Marienbadi utleírásaiban még az életből merítette tárgyát. Azóta nagyot haladt. Most már szertelenül csapangó fantáziáját bocsátja szabadon. Egész „költött“ alapon részesíti például a pesti izr. hitközség pótimaházait megrovási kalandban. Szemére veti ugyanis a hitközségnek, hogy minden lebujsban engedélyez pótimaházat, oly helyiségben, mely nem méltó arra, hogy benne istentisztelet tartassék. Tagadhatatlan, hogy sok olyan helyiség vedlik át ilyenkor imaházzá, melyben máskor Ámor istenke incselkedik. Csakhogy ezt éppen az orth. sajtónak nem volna szabad fölfedezni, mert bizony szomorú valóság, hogy az ilyen kevésbé fair helyiségek imaházi engedélye legtöbbsnyire az orth. hitközségtől ered. Nem nézik ők, hogy kinek és hova adnak engedélyt, csak az engedélyi díjat pontosan fizesse be. Kell-e erre fényesebb bizonyíték, mint az, hogy míg a pesti izr. hitközség, melynek ez idő szerint 32,000 adófizető tagja van, összesen 70—80 pótimaházat engedélyez, addig az orth. hitközség 1000—1500 adófizetője (?) számára 30 és egynéhányat! Ez a nagyszerű arány pedig főleg onnan ered, hogy minden kéteshírű helyiségre, melynek tisztos vállalkozója nem remél a pesti izr. hitközségtől engedélyt kapni, vagy akitől már megtagadta a pesti izr. hitközség az engedélyt, az orth. hitközségnél rendszerint önzetlen pártfogásra talál . .

Node azért ezt nem szabad rossznéven venni tőlük. Elvégre az orthodoxoknak valóban nem illik tudni, hogy hol vannak azok a helyiségek, melyek imaház céljára méltatlanok. Házi poétájuk „költői szabadságát“ azonban egy kicsikét figyelemmel kísérhetnék, nehogy ilyenfajta kellemetlen dolgok kitudódjanak.

Egyesületi ügyek. JELENTÉS

az Izraelita Hitközségi Tisztviselők és Alkalmazottak Országos Egyesületének 1912. július 10-én tartott országos választmányi üléséről.

Dr. Weiszbürg Gyula elnöki megnyitója.

Igen tisztelt Országos Választmány!

Először van szerencsém az Izraelita Hitközségi Tisztviselők és Alkalmazottak Országos Egyesülete országos választmányának tagjait

üdvözölhetni; őszinte örömömről szolgál tehát, hogy szavaimat sok érdemes, nagyrabecsült kartárshoz intézhetem, kik anyagi áldozatot és fáradságot nem kímélve eljöttek, hogy kartársaik ügyeiben tanácskozzanak, a kartársak érdekeinek előmozdításában részt vegyenek. Tudom, hogy Önök ez önzetlen cselekedetükért, elismerésre méltó buzgalmukért köszönetet nem várnak, de azért lelkeim sugallatának teszek eleget, midőn valamennyi kartársunk nevében a köszönet adóját rovom le Önök előtt, melyet érdeklődésük, áldozatkészségük folytán bőségesen megérdemeltek.

Igen Tisztelt Uraim! Az Országos választmány alapszabályszerű feladata, figyelemmel kísérni az előjáróság cselekedeteit és felmentvényt adni egy évi munkásságáért. A mostani választmányi ülés legfontosabb feladatát azonban én nem ebben látom, hanem abban, hogy behatóan tanácskozzunk afelett, mik a teendők, hogy a hitközségi tisztviselői kar oly siralmas helyzetén lendítsünk. Mert könnyű a feladata azon egyesületek vezetésének, melyek rendezett viszonyok közt élők, kellő anyagi és erkölcsi elismerésben részesülő férfiak által alakítottak azon kisebb jelentőségű közös ügyek fejlesztésére, rendezésére, amelyekre nézve a kívánt cél még el nem érte. De más jelent egy szőlőhegyet gondozni és más azt megtelepíteni, más egy erdőt ápolni és más egy erdőt teremteni: irtani a bozótot, elhordani a sziklákat, betemetni; a vízmosást, előkészíteni a talajt és telepíteni erős, életrevaló csemetékkel. Az erdő gondozásához elégséges néhány hozzáértő erdész, az erdő telepítéséhez temérdek kéz szükséges, munkabíró emberek, kik fáradságot alig ismerve irtsanak, egyenesítsenek, elhordják a köveket, készítsék az árkokat, ültessék a csemetéket.

És kitartást, türelmet igényel a munka. Aki, mihelyest a munkát megkezdte, aki alig hogy néhány verejtékes cseppet hullatott, mindjárt azt várja, hogy terebélyes fát lásson maga előtt, vagy aki alig hogy a csemetét elültetni segítette, fáradozásáért mindjárt várja jutalmát, nagy hasznót esetleg csekély munkáért, az nem alkalmas arra, hogy vele erdőt, szőlőt alapítsanak, sőt az csak árt a munkának, mert elkedvetleníti azokat is, kikben van elég akarat, elég erő és elég intelligencia nagy mű megalkotásához.

Bizonyára lesznek ott künn az országban tagok, kik titokban vagy hangosabban elégedetlenkednek, amiért az egyesület célját még el nem érte, vagy a feladatokat még meg nem valósította, amiért még csak egy minisztert sem kerestünk fel, hogy az Egyesület kívánosságait tolmácsoljuk. Azok az urak elfelejtik, hogy mily erőtlenné még egyesületünk, azok elfelejtik, hogy mennyi tényező megegyezése

szükséges a kívánt célok megvalósítására és nem gondolnak arra, hogy mikor Mózes Pharaó elé ment, hogy bocsássa szabadon testvéreit az izraelitákat, nem elégedett meg avval, hogy mondta volna: Isten küldte, hanem azt mondta: „Isten, *a héberek istene* küldött hozzád“, mintegy legitimálta Istent is, hogy ő a 600.000 férfit számláló héber nép istene nevében jön. Egyesületünk előjárósága is a nyivánosság elé csak akkor léphet, ha az egyesület, melynek nevében beszél, imponál száma, sulya által. A hadvezérnek sulyt a bataillonok adnak, melyek mögötte állnak; még egy Napoleon is nevetségessé válnék, ha nagy terveit maréknyi csapattal akarta volna kivívni. Hadseregbe van mindenek előtt szükségünk. A tisztviselői kar tartsa kötelességének dolgozni a célért, mellénk állni, nemcsak akkor, ha már baj fenyeget, hanem önzetlenül: selo al menasz lekabbél perosz, nem azért, hogy valaha jutalmat várjon.

Erre a munkára hívom fel b. figyelmüket, szerezni munkásokat, toborozni híveket, buzdítani és lelkesíteni és ha az egyesület erősen, egységesen fog állni, akkor kilépünk a porondra és megbirkózunk azokkal a hatalmakkal, melyek a hitközségi tisztviselőt lenyomják, szolgaságban tartják, melyek okai, hogy folyton kell rettegnie a holnapért, hogy örök aggodalomban kell élnie, mi lesz övéiből, ha ő lehunyja szemeit a hosszú álomra; akkor dolgozhatunk a siker reményével és akkor igazán megalapozhatjuk a boldogabb kor palotáját. E munkához kérem lelkesedésüket, buzgalmukat, kitartásukat és e kérelemmel, mely reménnyé, sőt meggyőződésé válik bennem, megnyitom az országos választmányi ülést.“

A múlt év június 14-én tartott alakuló közgyűlés alkalmával egyesületünknek 166 tagja volt, mely az év leforgása alatt részint a tagok fáradozása, részint önkéntes belépés folytán 302-re emelkedett.

Ha e létszám még nem is mutatja a kartársak tuynyomó részének csatlakozását, mégis örömmel kell konstatálnunk, hogy habár lassan is, de kezdenek a kartársak tudatára ébredni annak, hogy az egyesület fölötté szükséges. A tagok létszámának emeléséhez nagyban segítségére vannak az egyesületnek a fiókkörök. Az első ilyen *Berger* Salamon bajai főkántor ur alkotta és ekkor 30-nál több új tag csatlakozott hozzánk. Ugyancsak fiókkör megalakítását célozta azon gyűlés is, melyet *Balogh* Mór veszprémi főkántor ur hívott egybe, amelyen szintén sok tag jelentette be az egyesületbe való belépését.

Munkánk kezdetén a tagok mindegyikét felkértük arra, hogy ismerősei körében alapító és pártoló tagokat szerezzen az egyesületnek és e végből minden tagnak gyűjtőívet küldöttünk. Azonkívül az

előjáróság tagjai is kiválóan buzgólkodnak azon, hogy az egyesület anyagi ereje gyarapíttassék.

Mindezek eredménye az, hogy az egyesületnek jelenleg a következő pártfogói vannak:

Alapító tagok:

Pest izr. hitközség évi. K	200	Fisch Márk K	100
Breitner L. Zs. udv. tan. „	2000	Hay Gyula, Abony . . „	100
Bródy József „	200	Blau Adolf „	100
Bródy Sándor „	200	Vértess Lajos „	100
Bródy Miksa „	200	Krakauer Samu „	100
Budai Chevra Kadisa . . .	200	Blockner Izidor „	100
Budai izr. hitközség . . .	200	Szántó Frigyes „	100
Ujpesti Chevra Kadisa. „	200	Dr. Stiller Mór „	100
Adler Lajos „	100	Dr. Grauer Vilmos. . . „	100
Móri hitközség „	100	Ungár L., Kossuthfalva „	100

Pártoló tagok: 4 tag évi 20 K-val; 79 tag évi 10 K-val.

Támogató tagok: 47 tag évi 4 koronával.

Azonkívül több kisebb-nagyobb adomány is jutott egyesületünknek, melynek összege pénztári kimutatásunkban látható.

Előjáróságunk az ülésein behatóan foglalkozott az egyesületi tagok ügyeivel s amennyiben módjában állott, kiterjeszkedett az alapszabályokban kitűzött célok mindegyikére. Azonban az idő rövidsége, a tagok kicsiny száma, valamint a rendelkezésre álló anyagi eszközök nem engedték, hogy a legfontosabb teendőkkel t. i. az alkalmazottak véglegesítése és nyugdíjuk ügyével már részletesen foglalkozzunk és ilyenmő kéréssel a kormány elé járuljunk. De alapos a reményünk, hogy legközelebb már itt is megtehetjük a kezdő lépéseket.

A közgyűlésen elhangzott indítványokat mindjárt az első előjárósági ülésünkön letárgyaltuk, de azok közül a rabbikarnak felkérése az együttműködésre, a kántor valamint a metszőképesítő bizottság szervezése, továbbá a 24 tagu helyi választmány megalkotása tekintetében a lépések megtétele későbbre halasztatott, míg a fiókkörök megalakítása, továbbá a hitközségnek az egyesület alapító és pártoló tagjai sorába való belépése iránti határozatok foganatosítottak. Később *Krausz Fülöp* besztecebányai főkántor ur indítványa folytán a Chevra Kadisák is kaptak ily felszólítást s úgy a hitközségek, mint Chevra Kadisák közül többen be is léptek az egyesületbe.

Előjáróságunkat mindjárt működése kezdetén azon elv vezérelte, hogy habár csak szerény mértékben is, mégis nyújtson segítyt az arra rászorulóknak. E célra még az 1911. év folyamán 400 koronát

irányozott elő azon reményben, hogy a t. Választmány ehhez utólag szíves hozzájárulását adja. E segélyösszegeből a múlt évben 9 tételben 222 koronát adtunk ki. Ugyancsak a t. Választmány szíves hozzájárulása reményében szavaztunk meg 4 egyenkint 150—150 koronás gyógyfürdősegélyt is, mely összegekre pályázatot irtunk ki, azon feltételekkel, hogy a pályázó kérvényéhez orvosi és hitközségének előjárósága által kiállított bizonyítványt is tartozik csatolni.

E pályázatra csupán 4 kérvény érkezett be és az érdemesség konstatálása után mind a négy díjat ki is osztottuk.

Foglalkoztunk azzal az eszmével is, hogy *elhalt tagok özvegyeinek és árváinak nagyobb, előre megállapított összegű segély határozottassék meg.* Erre vonatkozólag egy tervezet kidolgozása határoztatott el, mely a legközelebbi választmányi ülés elé fog terjesztetni.

De nemcsak az anyagi támogatás terén fejtettünk ki megfelelő tevékenységet, hanem erkölcsi támaszt is nyújtottunk mindannyiszor, valahányszor ily irányban felkerestek bennünket. Már eddig is 8 esetben interveniált az előjáróság.

Kivonat a pénztári jelentésből:

BEVÉTELEK:

Alapító tagsági díjak	K	2950.—
Pártoló „ „	„	500.—
Támogató „ „	„	97.—
Adományok	„	784·90
Beiratási díjak	„	324.—
Rendes tagsági díjak	„	1428.—
Kamatok	„	139·31
Összesen	K	6223·21

KIADÁSOK:

Irodai költség, bélyeg, nyomtatvány, stb	K	332·59
Irodai alkalmazott fizetése	„	360.—
Segélyek	„	222.—
Gyógyfürdő segélyek	„	600.—
	K	1514·59
Összes bevételek	K	6223·21
„ kiadások	„	1514·59
Maradvány	K	4708·62

Ezen maradványból az alapítványok 2950 koronát tesznek, úgy, hogy a tiszta kezelési felesleg K 1758·62. Az egyesület vagyona 1912. jun. 30-án, beletudva az alapítványokat is K 6411·62.

Kivonat a jegyzőkönyvből.

Grosz Sámuel (Rákosliget): Mindenekelőtt köszönetet mond az előjárásnak buzgó munkájáért, de kötelességének tartja az előjáróság figyelmét felhívni a legszükségesebb teendők megkezdésére; ez pedig a véglegesítés és nyugdíj-ügy. Kéri az előjáróságot, hogy ez irányban minél előbb kezdje meg működését, mert az alkalmazottak helyzete a kis községekben türehetetlen. A segélyek adását még korainak tartja, mivel az egyesület még nem elég erős ehhez.

Elnök a felszólaló szavaira megjegyzi, hogy a véglegesítés és a nyugdíj ügye sokkal nehezebb, semhogy ily rövid idő alatt már valamit is lehetett volna tenni, sőt nyugdíj-egyesület megalkotása, míg egy törvényes fegyelmi eljárás nincs, teljesen lehetetlen. A segélyek adását, amennyiben az az egyesületnek módjában van, szükségesnek tartja.

Grünberger Bernát (Tapolca): Kérdést intéz az iránt, hogy a tagok erkölcsi támogatása mily módon történik?

Elnök közli, hogy minden egyes esetben az illető hitközségi elnökkel lép érintkezésbe és az egyesület nevében felkéri őt, hogy az funkcionáriusával lehetőleg békés uton intézze el a felmerült differenciákat. Egyes esetekben pedig az egyesület a miniszteriumban is eljár.

Friedmann Nátán (Szolnok): Ezzel kapcsolatban kíváncsún tartaná, ha oly helyeken, hol az alkalmazott jogtalanul bocsátatott el, az egyesület felszólítaná a tagokat, hogy a megürült állásra ne pályázzanak.

Elnök az indítványhoz hozzá nem járulhat, mert az előjárásnak nincs módjában megállapítani, hogy az alkalmazott jogosan vagy jogtalanul bocsátatott-e el.

Ezek után az elnök felteszi a kérdést, hogy a választmány a jelentést tudomásul veszi-e és a felmentvényt megadja-e.

A választmány az előjáróság jelentését egyhangulag elfogadja és a felmentvényt megadja.

Következnek az indítványok:

A) A *Bácskai fiókkör* 1912. február 26-án tartott üléséről felvett jegyzőkönyvben a következő indítványok foglaltatnak:

Rosenzweig Miksa (Zombor) javasolja, hogy a fiókkör költségeihez a tagok külön 2 (kettő) korona évi díjat fizessenek.

A választmány a tagoknak újabb megterhelését nem tartja szükségesnek, de meg az egyesület alapszabályaival sem fér össze, mivel a tagsági díjakat csakis kormányhatóságilag jóváhagyott alapszabályok értelmében lehet szedni, már pedig ily díjak szedése az alapszabályok szerint nincs megengedve. A választmány azonban felhatalmazza az előjáróságot, hogy a fiókkörök felmerülő postaköltségei fedezésére esetről-esetre egy bizonyos összeget utalványozhasson.

Neuhaus Emanuel (Csurog) indítványai közül: 1. kántorok és metszők véglegesítése ügyében megindítandó mozgalomra vonatkozólag elfogadtatik.

2. Hogy abba a községbe, amely ok nélkül elbocsájtotta met-szőjét, senki se pályázzon, felhívás formájában el nem fogadtatik, de kimondja a választmány, hogy maga részéről is kívánatosnak tartja, ha ily értelemben a tagok felvilá-gosíttatnak.

3. Ha a hitközség és kántora között viszály van, olyan besz din küldessék ki, amelynek kántor vagy metsző tagja is van.

A választmány ezen indítvány keresztülvitelét jelen viszonyok között lehetetlennek tartja.

B) A *veszprémi fiókkörnek* 1912. július 1-én tartott ülésén egy heti szaklap megindítására tétetett indítvány, mivel a tagok nincsenek kellően tájékozódva a hitközségi alkalmazottak között felmerülő ese-ményekről. *Grosz Sámuel* (Rákosliget) helyesli az indítványt, míg *Grünberger Jakab* (Tapolca), *Liebermann Manó* (Budapest) és *Fenyő József* (Budapest) a lap megindítását szükségtelennek tartják, mert ily lap az egyesület költségvetését nagyon megterhelné és mivel a „Hit-községi Szemle“ kellően tájékoztatást nyújt minden tekintetben. Csupán azon óhajukat fejezik ki a „Hitközségi Szemle“ szerkesztője előtt, hogy kéthetenként egy a pályázatokat tartalmazó közlönnyel egészítse ki a lapot. — Többek hozzászólása után elnök szavazásra bocsátja az indítványt, melyet

a választmány az indítványozó szavazata ellenében egy-hangulag elvet.

C) *Grosz Sámuel* (Rákosliget) indítványozza : 1. Hasson oda az előjáróság, hogy a hitközségek által kiírt kántor- vagy metsző-pályázatoknál nemcsak a megválasztottnak, hanem az összes meg-hívottaknak térítették meg az utiköltség. Ily módon alkalom adatik arra, hogy a pályázatban oly alkalmazottak is részt vehessenek, kiket az utiköltség hiánya gátol a próbán való megjelenésben.

2. Tegyen az előjáróság lépéseket az alkalmazottak véglegesí-tése ügyében. E célból kéressenek fel a hitközségek vélemény nyilvánításra.

3. Alkottassék meg a nyugdíjintézet, melyhez az alkalmazottak fizetésük 5%-ával és a hitközségek bizonyos évi járulékkal járuljanak.

Dr. *Somogyi* ügyész helyesli *Grosz Sámuel* indítványát a vég-legesítés ügyében indítandó mozgalomra vonatkozólag és kéri a választ-mányt, hogy ez ügyben első lépés gyanánt a miniszterhez kérvény intézését határozza el.

Dr. *Lichtmann Mór* (Ujpest) pedig a nyugdíjalap megterem-tésére vonatkozó indítványhoz szól és szerinte a nyugdíjalap megalko-tásához a kezdet az legyen, hogy az egyesület évi feleslegének bizonyos részét az alap céljára fordítsa.

Hasonló értelemben szólal fel a *pénztáros* is, mire a választ-mány a következőket határozza el :

1. A pályázó alkalmazottak közül a meghívottak uti-költségeinek megtérítése iránt mozgalmat indít.

2. Az alkalmazottak véglegesítése ügyében megkezdí a munkálkodást s első lépésül a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez fordul beadvánnyal.

3. A nyugdíjalap megalkotására az egyesület bevételeinek feleslegéből évenként 25%-ot leköt.

Ügyész indítványozza, hogy az elnöki beszéd, a jelentés, valamint az itt hozott határozatok kinyomassanak és a tagoknak megküldessenek.

Az indítvány elfogadtatik.

Az indítványok letárgyalása után Grünberger Bernát (Tapolca) a választmány nevében hálás köszönétét fejezi ki az elnöknek buzgó fáradozásáért és az elért eredményekért.

A napirend ki lévén merítve,

Elnök ismételten köszönétét fejezi ki a megjelenteknek és az ülést berekeszti.

A beregmegyei zsidók folyamodványa 1772-ben a türelmi adó ügyében.

Közli: Mandl Bernát.

A türelmi adó prését, melyet Mária Terézia királynő udvari kancelláriája az uralkodónő háztartásában 1749-ben behozott és melyet rövid időközökben szorosabban összeszórólván, erősebb működésbe hoztak, 1770 körül újból próbálgatták oly erősen összeszorítani, hogy Magyarország zsidóságából az addigi 30,000 forint helyett ugy egyszerre 100,000-et kivasalhassanak. Ha az országban lakó zsidók erre országszerte meg nem mozdulnak és ezen nekik szűgyenletes és gyűlöletes adónak ily rohamos emelése ellen, mely a lefolyt 10 év alatt a háborus idők miatt amugy is sulyosan nehezedett rájuk, fel nem jaidulnak: a királynő irgalmatlanul be is hajtotta volna rajtuk a 100,000 forintra emelt adót.

Az összes zsidólakta megyékből azonban csak ugy özönlöttek a könyörgő folyamodványok a Helytartótanács felé és őseink egyuttal a megyei törvényhatóságokhoz is esedező kérvényeket intéztek, hogy ezek támogassák a kormányhoz intézett kérelmezésüket, amit majdnem minden megye meg is tett. A megyei kongregációk alkalmával különben amugy is elégszer emeltek szót ezen törvénytelennek tartott adó ellen és követelték ennek megszüntetését, de eredmény nélkül.

Az alább közöltekben bemutatjuk a beregmegyei zsidóságnak abból az időből származó ilyen kérvényeit latin és magyar szövegben.

A Helytartótanács-hoz intézett latinnyelvű folyamodvány szövegéből, mint érdekes részt, ki kell emelnünk azt, melyben a folyamodók avval érvelnek, hogy ők Beregmegye oly terméktelen részében laknak, ahol alig van valami jövedelmük és kérik, hogy ezért vagy engedjék el nekik azt, hogy 500 forint helyett ezentul 1710-et fizessenek, vagy vessék ki a többletet azon hittestvéreikre, kik oly megyékben laknak, hol könnyebben viselhetik a megnagyobbodott adóterhet.

Beregmegye törvényhatósága az 1772. december 9-én Beregszászon tartott gyűléséből csakugyan pártolólág terjesztette fel a megyei

zsidóság kérvényét a következő ajánlással: „quare statum eorum Miserum ac ad dependum onus idem Tolerantiale insufficientem humillime significantes benignitati et gratiis Commendati perseveramus. Ex Generali Congregatione Nostra die 9-a Decembris 1772 in oppido Bereghszász Celebrata.”

Mária Terézia a kellően megokolt és támogatott folyamodványok özönével szemben kénytelen volt a türelmi adónak 100,000 forintra kontemplált emeléséről lemondani és leszállította igényeit 50,000 forintra.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

Acta Judaeorum No 141.

*Serenissime Dux Regie Locumtenens et Excelsum Lottie Consilium
Domini Domini Benignissime Gratosissimi!*

Iam non e vulgari rumore sed circulariter etiam per Regnum publicatis Benignis Cao Regis ordinationibus innotint Genti Judaicae in Ambitu Iti Regni Hungariae degenti, eam esse inalterabilem suae Mattis Sae voluntatem, ut eadem, quae hactenus Titulo Taxae Tolerantialis 30 mille flos ad aerarium Regium dependebat, deinceps quottam Centum Millium flnos annue persolvendam habebit. Ex hac porro tam sensibiliter aucta summa nobis egenis et in tam sterili Regni Plaga degentibus ut ex ordinibus Excelsae Camerae Hungariae ad officia Tricesimae elargitis nobis innotint 1710 flni obtingunt. Ob hanc insupportabilem taxae tolerantialis accescentiam facile equidem conjicere possumus ultimam in omnes Judaeos ruinam, sors nihilominus eorum, qui in Partibus Regni fertilioribus populsioribus ac ob id omnis generis quaesturam Institutiendi magis magis idoneis longe felicior est, quam nostra; Nam vel ipsa Judaeorum conscriptio Eidem Excelso Ltli Consilio per Itu Comitatum Bereghiensem anno proxime evoluto submissa Documenta est, Judaeos in hac Sterili plaga gentemque potiore parte Ruthenicam vitam suam sustentare consvevisse Educillorum exarendationibus Crematoriumque exustionibus; sed hic etiam vivendi modus ordinari etiam satis angustus per sterileni omnis generis frumentorum pro creationem tam difficilis evasit, ut vix nostram nostrorumque vita exinde sustentare valeamus: vero quidquid ad commercium rite instituendum vel proventum augendum quoquo modo Annorum etiam Superiorum Taxa tolerantialis cum consueta Ita Universatis Imposita Arenda item Dominio Terrestrali depensa viribus et facultatibus nostris ita commensurata fuerit, ut ultra ea vix quidpiam superfuerit, quo necessitatibus nostris quotidianis succurrere potuissemus: Nunc vero memoratum onus eo insppoertabilius est futurum, quod juxta novam in negotio contributionis institutam manipulationem nos non uti hactenus Taxae, sed unae Contributioni etiam subjiciemur, quo circa Serenitati Vestrae et excelso Ltli consilio de genu humillime supplicamus, quatenus sumpta in Benignam reflexionem Plagae hujus sterilitata Inhabitorum egestate omnium, quae terrae profere Charistia defectu, denique Comericii ac Quaeturarii felicitate ad huc et pingviori fortuna eorum Judaeorum, qui in Regionibus

omnium rerum fertilitate affluentibus resident sumptis inquam his in Benignam Considerationem dignetur partem praeattacti insupportabilis oneris aut tollere, aut in eos qui ferendo oneri habilioris sunt, transderivare.

Pro qua benigna Gratia emorimur

Serenitatis Vestrae et Excelsi Lttlis Consilii

*Indignissimi subditi Judaei
in Cottu Bereghiensis degentes.*

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

Acta Judaeorum 141

Tekintetes Nemes Vármegye

Nekünk Kegyes Patronusunk.

A múlt Holnapnak 31-ik Napján itt Bereghszászbán tartatott Generalis Gyűlés alkalmatosságával Nagy Szívünk fájdalomával és rémülésünkkel halljuk: Hogy a Felséges Királyi Helytartó Tanácsnak bizonyos Intimatum publicáltatott legyen, Melly szerint a Sidóságnak Tolerantialis adója kétannyival és egy harmadrésszel szaporodott, mint a felsőbb esztendőekben vala, úgy hogy ennek előtte az egész Magyar Korona alatt levő Zsidóság 30 ezer forintokat, már pedig százezeret, ezen Nemes Beregh Vármegyében nyomorkodók eddig ötszázat, már most 1710 forintokat fognak fizetnek. Semmiképen nem merészelyük csak kérdésben is venni elviselhetetlen teher legyen-e ez a Magyarországi Zsidóságra: Kész példák leszünk akkor tulajdon magunk, midőn tehetségünkben ki pusztulván, sem magunk élelmét keresni, sem a Tolerantiát, sem a Nemes Vármegye által reánk teendő Taxát megfizetni alkalmasak nem leszünk. Egyedül leborulván azon esedezünk a Tettes Nemes Vármegye előtt: Méltóztasson az ide rekesztett Felséges Helytartó Tanácshoz nyújtandó alázatos Instantiankat hathatós közbenvetéssével gyümölcsössé s abban előszámílt és könnyebb-ségünkre mutató okainkat mint helyeseket igazakat és tekéntetre Méltókat kegyesen recommendálni.

Mely hozzánk mutatandó kegyességét utolsó pihenésünkig meghálálni el nem mulattjuk

Tettes Nemes Vármegyének

*Legkisebb szegény szolgálai közönségesen ezen
Nemes Vármegyében nyomorkodó Sidóság*

Különfélék.

Az egyesítési akció. A dr. Klein Sándor szabadkai hitközségi elnök által megindított egyesítési akció új formát vett fel. Dr. Klein beakarja járni az országot és terve mellett propagandát csinálni. Szatmárnémetiben volt az első vidéki gyűlés, melyen sok, és bizonyára szép szónoklat hangzott el. De ha a kérdésről kissé alaposab-

ban gondolkodunk, arra jutunk rá, hogy kár a szép szónoklatokért. Csinálják meg azt a szervezeti tervet, melynél kiviláglanék, hogy lehet szervezetet alkotni, amely legyen egyházi szervezet is, kielégítse a haladókat és az orthodoxokat, azaz óvja meg a konzervatívok törekvését, a régit változatlanul megtartani és a modernnek akarátát, hogy a világ órája vissza ne fordittassék és akkor feleslegessé válik minden szónoklat, és minden józan és becsületes ember magáévá fogja tenni a tervezetet. Ha pedig ily tervezetet elkészíteni nem tudnak, amint véleményünk szerint nem is lehet, akkor meg ismét kár a szónoklatokért, mert szavaknál a tények erősebbek lesznek.

Egy rabbi kitüntetése. Dr. *Schnitzer* Ármin, komárom főrabbit Ófelsége a Ferenc József-renddel tüntette ki. Az érdemelet a vármegye főispánja nagy ünnepség keretében nyújtotta át az ünnepeltnek, melyben az ősz rabbi érdemei igaz elismerésre találtak.

Hitközségek szövetsége Ausztriában. Mult hó elején Alsó-Ausztria, Felső-Ausztria és az Alpesi országok zsidó hitközségeinek képviselői Bécsben összeültek, hogy a hitközségek szövetségét megalakítsák. Dr. *Stern* Alfréd, a bécsi hitközség elnöke vázolta a szövetség fontosságát, amelynek nyomán a delegáltak a szövetség alapszabályait is megállapították.

A berlini hitközség zárszámadása. Most jelent meg a berlini hitközség utolsó kezelési évének zárszámadása, mely óriás számaival valósággal imponál. A kiadások ez évben 4,507.000 márkát tettek, mellyel szemben 4,430.000 márka bevétel volt, úgy hogy 77.000 márka hiánylat mutatkozik az előbbi év 412.000 márka fölöslegével szemben. Az istentiszteleti kiadások 784.000 márkára, az oktatásiak 500.000 márkára, jótékonyágiak, a kórházakat is beleértve 1,104.000 márkára rugtak. Adósságok kamatai 492 000 márkát, törlesztések 101.000 márkát igényeltek Tudniillik a berlini hitközség adósságai nem kevesebb, mint 10,746.000 márkára rugtak. A hitközségi kezelés személyi kiadásokban 317.000 márkát, dologiakban 44.000 márkát igényelt.

A bevételek legnagyobb tételét a kultuszadó képezi, amely cimen 2,475.000 márka folyt be 37.564 féltől. Lényeges bevételi tételt képez még a temetőkezelés, mely 837.000 márka bevételt tüntet fel 703.000 márka kiadással szemben. Érdekes, hogy az egész mutatózó felesleget nem a tulajdonképeni temetkezési kezelés adja, sőt az 36.000 márka hiányt mutat, de a hiánynak fedezését és az említett fölösleget a temetői kertészet szolgáltatja.

Palesztinából. A *jaffai héber gymnasium* állandó fejlődést mutat. Tanítványai száma az utolsó iskolaévben 100-al gyarapodott, úgy hogy párhuzamos osztályok felállítása vált szükségessé, ez azonban az épület nagyobbitásával járt, aminek költségeit az intézet mecénása, *Moser* bradfordi lordmajor ezuttal is a sajátjából fedezte. A tanítványok száma összesen 350-et tesz, ezek közül 115 leány. Az intézet mellé internátust vagy legalább is mensát terveznek, mert sok gyermek szülei nem élnek Jaffában és azok ellátása, mint az iskola orvosa konstatálta, nagyon hiányos. Az intézet kiadásai a múlt évben 66,000 frcot tettek, az idei költségvetés 77,000 frcot igényel. Az intézet 576,000 frc alaptőke felett rendelkezik, melynek kamatai, más adománnyokkal együtt, fedezik a kezelési hiányt. Most héber nyelvű tankönyvek kiadását akarják megkezdeni. — *Zsidó tanítónőképző intézet* is megnyílik a jövő hónapban Jaffában. A tantárgyakat, a rendes tananyagon kívül: héber nyelv és irodalom, biblia, talmud és zsidó történet képezik. A költségeket az odesszai komité fedezi.

Halálozás. A pesti izr. hitközség vezető körei *Herzman* Bertalan elhunytában egyik jellegzetes személyiséget vesztek el. A hitközség választmányának volt tagja és a dohány-utcai templom egyik templomi előjárója, ki különösen iskolaügyek iránt érdeklődött és nagy, 100,000 koronás alapítványán kívül, melyet nejével együtt még életében különféle zsidó jótékony és kulturális célokra tett, nevét egy már régebben a fiuiskola céljaira tett kisebb alapítványa is emlékeztetessé teszi.

Elsass Manó, a rózsahegy-i hitközség rabbija 82 éves korában elhunyt. Sirjánál a lipótszentmiklósi rabbin és fián, a landsbergi rabbin kívül unokaöccse, dr. *Kohlbach* Bernát is mondott bucsuztatót. — *Schönfeld* Jakab szászvárosi kántor élete 57-ik évében elhunyt. Nyugodjanak békében.

Kántorok gyűlése. Wiesbadenben nemrég tartották meg a németországi kántorok nagygyűlésüket, melyen számos fontos kérdéstről tanácskoztak. A kántorátusnak a tanítóképzőkben való tanítására tervet készítettek. *Fabich*, göttingai kántor „a kántor helye a zsidó istentiszteletben” címmel előadást tartott, melyben kifejti, hogy a rabbik a kántorok hatáskörét ne csorbitsák és az ujitók a régit le ne rombolják. Felolvasó gáncsolja az operaénekesek felléptetését az istentiszteleten, amit profanációnak tart. *Nuszbaum* wiesbadeni kántor a templomi zene terén megjelent új alkotásokról számolt be, míg *Jacobsohn* az ifjúsági istentisztelet javításáról értekezett és a régi és új zsidó egyházi énekek összeállítására adott be indítványt.

Hirdetmény.

A pesti izr. hitközség dohány- és rombach-utcai templomába szóló magántulajdont képező imaszékek bérbeadása f. é. szeptember 1-én kezdődik (VII., Sip-utca 12, II. 14), amikor is az első és második bérbeadási napon a múlt évi bérlők előnyben részesülnek.

A VI., Aréna-ut 55.,

VII., Wesselényi-utca 44. (fiuiskola),

IX., Páva-utca 39. alatt levő hitközségi imaházak jegyei még kapható a *hitközség központi irodájában*.

A régi képviselőház (VIII., Főherceg Sándor-u. 8:) üléstermében rendezendő istentiszteletre szóló jegyek szeptember 4-ikétől kezdődőleg kaphatók (9—12 és 3—5-ig) ott a helyszínen.

A hitközség által rendezett ideiglenes pótimaházak jegyei is szeptember 4-ikétől kezdve válthatók, mindenütt a helyszínen.

Imaházak a következő helyeken lesznek:

V., Arany János-utca 34. sz.,

VI., Andrássy-ut 67. sz.,

VII., Erzsébet-körut 10—12. sz.,

VII., Erzsébet-körut 27. sz.,

VII., Akácfa-utca 32. sz.,

VII., Sip-utca 12. sz. (leányiskola),

VII., Wesselényi-utca 17. sz.,

IX., Ráday-utca 11—13. sz.

Pesti izr. hitközség VII., Sip-utca 12. szám.

Pályázati hirdetmény.

A pesti izr. hitközség előljárósága a **Kann Ármin családi alapítványnak** 1913. évi február hó 13. napján kiosztásra kerülő, mindössze **630 koronát** kitevő és több pályázó között megosztható kamataira pályázatot nyit.

Ezekre a kamatokra kizárólag az alapító szegénysorsu vér szerinti rokonai pályázhatnak.

A rokonság igazolására alkalmas közhitelű okiratokkal, valamint helyhatósági szegénységi bizonyítvánnyal felszerelt folyamodványok *f. é. november hó 15-ik napjáig* az alulírott előljárósághoz küldendők.

Budapesten, 1912. szeptember hó 1-én.

A pesti izr. hitközség előljárósága.

A pesti izr. hitközség előljáróságától (Sip-utca 12.)

Pályázati hirdetmény.

A pesti izr. hitközség alulírott előljárósága a **„Reik Jakab és Rozália kiházasítási alapítvány”** kamataiból folyósítandó **1900 korona** összegű kiházasítási segélyre pályázatot hirdet.

Erre a segélyre kizárólag az alapító vagy neje családjából származó, bármilyen vallásu, szegénysorsu, eljegyzett hajadonok tarthatnak igényt, kiknek az alapítók valamelyikéhez való vérrokonságukat közhitelű okiratokkal, szegénységüket és erkölcsösségüket pedig helyhatósági bizonyítvánnyal kell igazolniok.

A kellően felszerelt pályázati kérvények *folyó évi szeptember hó 30. napjáig* az alulírott előljárósághoz küldendők.

Az alapító oklevél VIII. pontjának határozmányai szerint a segély elnyerője köteles házasságát a zsidó vallás szertartásai szerint egyházilag is megkötni, mely házasságkötésnek Kiszlev hó 4-én (1912. évi november hó 14-én) kell megtörténnie. Ez azonban — természetesen — csak a zsidó vallásu pályázókra kötelező.

Budapesten, 1912. évi augusztus hó 1-én.

*A pesti izr. hitközség
előljárósága.*

A pesti izr. hitközség előljáróságától (Sip-utca 12.)

Pályázati hirdetmény.

A pesti izr. hitközség előljárósága a **„Hertzka Ernesztin kiházasítási alapítványa”** kamataiból folyósítandó **380 korona** összegű kiházasítási segélyre pályázatot hirdet.

Erre a segélyösszegre a pesti izr. hitközség területén lakó izr. vallásu, szegénysorsu eljegyzett hajadonok tarthatnak igényt.

Az alapítónak közhitelű okiratokkal igazolt vérrokonai — honosságukra való tekintet nélkül — minden más pályázóval szemben elsőbbséggel birnak.

A kellően felszerelt pályázati kérvények *f. é. szeptember hó 30. napjáig* az alulírott előljárósághoz küldendők.

Az alapító oklevél határozmányai szerint a segély elnyerője köteles lesz házasságát a zsidó vallás szertartásai szerint egyházilag is megkötni, mely házasságkötésnek Kiszlev hó 18-ik napján (1912. november hó 28-án) kell megtörténnie.

Budapest, 1912. augusztus 1-én.

*A pesti izr. hitközség
előljárósága.*

Az elemi iskolák számára.

1. sz. Az izraelita vallásoktatás elemi iskolai vezérfonala. I. rész. *Képes Héber Olvasókönyv*. A héber betűk ismertetése olvasási gyakorlatokkal. — Vallástani alapfogalmak. Bibliai történet Abrahámig. Szemelvények a héber imádságkönyvből. Az I. o. számára írta: KONDOR IGNÁC. Ára kötve 70 fillér.

2. sz. II. rész. *Izrael törzsatyái*. Bibliai elbeszélések a Tóra Első könyvéből, képekkel. Vallástani alapfogalmak. Héber olvasási gyakorlatok. Szemelvények a héber imádságkönyvből fordításokkal. A II. o. számára. Írta: RÉVAI MIKSA. Ára kötve 1.—

3. sz. III. rész. *Izrael története a honfoglalásig*. Bibliai elbeszélések a Tóra II—V. könyveiből, képekkel. Szemelvények a héber imádságkönyvből fordításokkal. A III. o. számára írta: GYÖRI ADOLF. Ára kötve 1.—

4. sz. IV. rész. *Izrael története a honfoglalástól a második jeruzsálemi templom felépítéséig*. Bibliai elbeszélések a Szentírás történeti könyveiből, képekkel. A zsidó vallás- és erkölcs-tan elemi ismertetése. Szemelvények a héber imádságkönyvből fordításokkal. A IV. o. számára írta: WEBER SOMA. Ára kötve 1.30

5. sz. V. rész. *A zsidók története a babiloni fogságtól napjainkig*. Több képpel. Szemelvények a héber imádságkönyvből fordításokkal. Az V. és VI. osztály, valamint az alsó-foku ipar- és keresk. isk. számára írta: LÉVAI IZOR. Ára 1.60.

A közép-, polg. és felsőbb leányiskolák számára.

6. sz. Bibliai Olvasmányok. I. rész. *A Tóra Öt Könyve*. Héber szemelvényekkel, vallástani és nyelvi magyarázatokkal, számos képpel és Izrael pusztá vándorlásának héber-magyar erképével. Az I. o. számára írta: DÉKÁNY GEZA dr. Ára 2.50.

7. sz. Bibliai olvasmányok. II. rész. *A Szentírás Történeti Könyvei* a honfoglalástól a babiloni fogságig terjedő korszakból. Eredeti szövegben s magyar fordításban közölt szemelvényekkel a Tóra II—IV. könyveiből, vallástani és nyelvi magyarázatokkal, számos képpel és a Szentföld héber-magyar térképével. A közép-, polgári és felsőbb leányiskolák II. o. számára írta: WEISZ MIKSA dr. Ára 2.50.

8. sz. Bibliai olvasmányok. III. rész. *Az asszír korszak prófétái könyvei*. Az egyes próféták korviszonyait és működését tárgyzó bevezetésekkel, eredeti szövegben a magyar fordításban közölt szemelvényekkel, tárgyi és nyelvi magyarázatokkal. A közép- és felsőbb leányiskolák V., valamint a felső kereskedelmi iskolák alsó osztálya számára írta: NEUMANN EDE dr. Ára 2.40.

10. sz. *A zsidók története*. I. kötet. *A babiloni fogságtól a Talmud befejezéséig*. Írta: SCHÖN DÁVID. A közép-, polgári és felsőbb leányiskolák III. oszt. számára. Ára 2.—

11. sz. *A zsidók története*. II. rész. *A Talmud korától napjainkig*. Eredeti szövegben s magyar fordításban közölt szemelvényekkel a Tóra Ötödik könyvéből és a liturgiai szövegekből, továbbá nyelvi magyarázatokkal és számos képpel. A közép-, polgári és felsőbb leányiskolák IV. osztálya számára írta: BÜCHLER SÁNDOR dr. Ára 2.20.

Hevesi Simon dr. Vallástani előkészítő, a konfirmáns leányok számára. Ára 40 fillér.

Weiszbürg Gyula dr. A biblia könyvei, tartalmi ismertetés, bevezető fejezetekkel és szemelvényekkel, 2-ik jav. kiad. Ára 1.60.

Templomi énekek. Kiadja a pesti izr. hitközség. Ára 50 fil.

Régi sorozat. 2. sz. *Szemelvények a prófétái könyvekből*. Bevezetéssel, tárgyi és nyelvi magyarázatokkal. Írta: FRISCH ARMIN dr. Ára 2.50.

8. sz. *Zsidó Vallástörténet*. II. kötet. Írta: NEUMANN EDE. Ára 1.60.

A fenti kiadványok kaphatók:

LAMPEL RÓBERT könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) Részv.-Társ. BUDAPESTEN, VI. ker., Andrassy-ut 21. és minden könyvkereskedésben.

BERGEL ANDRÁS

cserépkályhás mester
Budapest, VII., Akácfa-u. 27.

Ajánlom legjobb minőségű kályháimat a legmodernebb stílusban és színben. - Elvállalok mindenféle kályhaátalakítást, javítást a legjutányosabb árban. Továbbá elvállalok új épületek berendezését is a legjutányosabb árban. :: ::

כשר **Kokusszir,**

növényfaj és mindenféle fűszerárak nagyban és kicsinyben a legolcsóbb napiár mellett. Referenciákkal a budapesti orthodox rabbiság szolgálatára. Megbízható és legolcsóbb bevásárlási forrás! Friss vaj és mindenféle sajtok כשר egész évben át. **ROTH A. és FIA utóda**
GLÜCK DÁVID
Budapest, VII., Dob-utca 34.

Hufler és Kalech

: nap- és esernyőgyár :
BUDAPEST, IV., KECSKEMÉTI-U. 9.

Ajánja dusan berendezett raktárát saját készítményű nap- és esernyőkben. Nagy választék valódi francia fűzőkben.
:: Nagy raktár szőrmeárukban. ::
!! Javítások és áthuzatok a legolcsóbb árak mellett elfogadtatnak. Mindenféle átalakítások elfogadtatnak. !!

Használjon!

Szaggatás, fejfájás, oldali nyílás, hát- és derekfájdalmak ellen
dr. BOROVSZKY-féle kellemes illatú

■ BOROLIN-t. ■

Ára 80 fillér. — Próbauveg 50 fillér.
Mosakodásra: szépítő és legjobb fertőtlenítő
Ára darabonként 30 és 80 fillér.
Nyálkaoldásra, köhögés és rekedtség ellen
Ára csomagonként 20 és 40 fillér.
Kapható mindenütt.
Szíveskedjék megrendelésünnél hivatkozni a Hítközségi Szemlére.

STECKLER JÓZSEF

Specialista
képkerekben ::
és luxus
butorokban. :: ::

□□□□□□

BUDAPEST,
VII., Sip-utca 17

HOLSTEIN SÁNDOR

Budapest, VII., Erzsébet-körút 54.

FOGAK,

fogsorok szájpadiás nélkül. A szájból ki nem vehető, rágásra éppúgy használható, mint a természetes fogak. Aranykoronák, hidak a legújabb amerikai módszer szerint.

PAPEK □□

□□ JOZSEF

csász. és kir. udvari szállító

bőröndös és
finom bőraru

::: gyártó :::

BUDAPEST, VIII.,
Rákóczi-ut 11. sz.

Kizárólag jobb minőségű áruk. :: Budapest legnagyobb szaküzlete.

SZENT · ERZSÉBET GYÓGYSZERTÁR

Budapest, Erzsébet-körút 21

Schwarcz Ignác

könyvkereskedése
Budapest, Király-u. 8.

A zsidó vallás keretében szükségeltető összes szertartási cikkek, valamint a legszebb templomi himnuszok jutányos áron kaphatók

Dr. HÉVIZI E. MANÓ fogorvos Pulchrodont FOGMŰTERME

Budapest, VII., Sip-utca 6, I. 3.

Mindenemű fogmunkálatok, cement, porcellán, ezüst, arany, platinatömések. Kaucsuk szájpádlások. :: Szájpádlás nélküli fogak és fogsorok. — Csapos fogak. Aranykoronák és aranyhidak. :: :: Jótállás mellett.

Dreher Ignác és Fia

Finom aczélárak-gyára
Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 14.

ALAPITTATOTT 1845-IK ÉVBEN.

Szolid beszerzési forrás, ugymint zsebkések, mindenemű ollók, konyhakések, asztali és gyümölcs-evőeszközök, körömápolási és borotválkozó-eszközök, továbbá kertészeti és gazdasági eszközök

„Unio“ élet- és gyermekbiztosító intézet mint szövetkezet (ezelőtt Első Leánykihazasító Egylet) Budapest, VI., Teréz-körút 40—42. Alapított 1863-ban. Folyó évi július havában 1.917.500 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 1.523.900 K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosított összegek fejében 152.118 K 83 fillér fizettetett ki. 1912. január 1-től július 31-éig bezárólag 13.572.290 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 11.517.500 K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosítási összegek fejében a folyó évben 1.169.658 K 35 fillér és az intézet fennállása óta 19.648.541 K 34 fillért fizettetett ki. Ezen intézet az élet- és gyermek-biztosítás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb díjtételek és legelőnyösebb feltételek mellett.

TÖRÖK A. és TÁRSA BANKHÁZ

részvénytársaság

Vásároljunk osztálysorsjegyet a Török-palotában
Budapest, IV., Szervita-tér 3. szám.

Fiókok: VI., Teréz-körút 46, Telefon 24-27. V., Váci-körút 4, Telefon 11-58.

Távirati cím: „Törökék“ Budapest.